

Föreskrifter om kvalitetssystem lyfter fram vårdgivarens ansvar

Kvaliteten på sjukvården ska säkerställas genom kvalitetssystem och vårdgivaren har ansvaret för att skapa förutsättningar för att kvalitetssystem ska kunna utvecklas.

En tydlig ansvarsfördelning, där även politikernas ansvar lyfts fram, är en av de viktigaste nyheterna i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd rörande kvalitetssystem i hälso- och sjukvården.

Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för kvalitetssystem i hälso- och sjukvården (SOSFS 196:24) gäller fr o m den 1 januari i år.

Föreskrifterna är betydligt mer omfattande än tidigare. Det ställs bl a krav på att kvalitetssystem ska omfatta mätbara mål och dokumenterade rutiner för hur kvaliteten i verksamheten styrs och säkras mot målen.

Ett av de sjukhus som redan kommit en bra bit på väg i det interna kvalitetsarbetet är Ängelholms sjukhus. Chefläkaren Thomas Bengtsson välkomnar Socialstyrelsens nya föreskrifter.

– Det enda man normalt pratar om är ekonomin, aldrig om utvärdering av verksamheten. Men vi kan inte motsätta oss samhällets förväntningar och i ren självbevarelsedrift är kvalitetsarbetet nödvändigt, även om det är arbetsamt och initialt även kostar en del pengar, säger Thomas Bengtsson.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ansvarar vårdgivaren för att det finns ett ändamålsenligt kvalitetssystem, med organisation, resurser, rutiner och metoder som säkerställer kvaliteten.

Verksamhetschefens ansvar är bl a att se till att målen formuleras så att de är mätbara och att de verkligen nås. Verksamhetschefen ska även engagera medarbetarna i kvalitetsutvecklingsarbetet och stimulera deras kompetensutveckling.

Även verksamhetens processer tas upp i föreskrifterna. Bl a anges att det ska finnas rutiner för hur personalen ska samverka och samarbeta vid patientomhändertagandet, samt för rapportering mellan personalen.

Det ska också finnas rutiner i fråga om riskanalyser och avvikelshantering, t ex för hur en anmälan enligt Lex Maria ska göras och för hur orsaker till uppkomna fel ska åtgärdas.

Detsamma gäller för hur de erfarenheter som avvikelshantering ger kan återföras till verksamheten i förebyggande syfte.

I verksamhetsberättelsen ska det framgå huruvida målen har uppnåtts.

Gynnar inte kvalitetsarbetet

Enhetschef Margaretha Palmberg på Landstingsförbundet ansvarar för frågor kring kvalitetsutveckling:

– Parallellt som det redan pågår ett kvalitetsutvecklingsarbete inom sjukvården har arbetssituationen blivit allt tuffare. Många känner redan idag frustration över att de inte hinner med det nödvändigaste.

– Även om det inte finns något i Socialstyrelsens föreskrifter som verkar emot den utveckling som pågår tror jag inte att en sån här lagreglering gynnar utvecklingsarbetet, säger Margaretha Palmberg.

Enligt Margaretha Palmberg finns det dock flera viktiga nyheter i Socialstyrelsens föreskrifter, däribland att ansvarsfördelningen inte längre är så individinriktad och att vårdgivaren har ett stort ansvar för att bidra med resurser och tillgodose kunskapsbehovet. Redovisningskravet blir en pådrivande faktor för utvecklingen av hur resultat av kvalitetsarbete ska redovisas.

Bra med långtgående krav

För vissa, om än relativt få sjukhus innebär Socialstyrelsens nya författning att praxis nu upphöjs till norm. Lungmedicinska kliniken vid Universitetssjukhuset i Linköping tilldelades 1996 utmärkelsen »Svensk Kvalitet» för klinikkens kvalitetsutvecklingsarbete. Kliniken arbetar enligt TQM-modellen (Total Quality Management).

Tommy Ekström är chefsöverläkare på lungkliniken.

– Med kvalitetssystemet följer att man intresserar sig för alla delar av verksamheten och det ställer långtgående krav på kvalitetsarbetet, vilket är bra, säger Tommy Ekström.

– Själva har vi arbetat med kvalitetsfrågor på det sätt Socialstyrelsens författning nu framställer det och för oss innehåller den egentligen inget nytt. Vad som gjorts på området redovisar vi varje år i det vi kallar kvalitetsbokslutet.

Lungmedicinska kliniken fick utmärkelsen »Svensk Kvalitet» i konkurrens med tjänsteföretag med under 200 anställda.

Tommy Ekström tror att sjukvårdens generellt sett har goda möjligheter att

konkurrera med näringslivet i fråga om kvalitetsutveckling.

– Sjukvården har många fördelar, t ex en hög kompetensnivå och personal som är intresserade av dessa frågor, säger Tommy Ekström.

Peter Örn

Danskt nätverk väcker intresse

Läkarförbundet har börjat se över organisationen med förtroendeläkare i riktning mot den danska modellen med kollegialt nätverk (LT 6/97). Nyligen inbjöd förtroendeläkarna i Dalarna sina kolleger i Uppland och Gävleborg till en studiedag om det danska nätverket.

Nätverket i Danmark leds av en kurator och en överläkare på det danska läkarförbundet. Kuratorn, Ulla Dalsgaard, bjöds in till studiedagen för att redogöra för hur nätverket är uppbyggt.

Till skillnad mot det svenska systemet, där förtroendeläkarna utses av lokalföreningarna, får intresserade läkare anmäla sig till att bli rådgivare. De får också utbildning för uppgiften.

Verksamheten sker under fullständigt sekretess- och anonymitetsskydd, ingen registrering av namn eller handlingar förekommer. En del av nätverkets uppgifter ligger i Sverige på förtroendeläkarna, andra på lokalföreningarna.

– Det är viktigt att sprida informationen i läkarkåren om att vi förtroendeläkare finns som ett stöd för dem som önskar det, säger Börje Lind, Falun.

Men det är ett problem att beteckningen förtroendeläkare lätt blandas ihop med försäkringskassans och försäkringsbolagens förtroendeläkare. Dessa senare kallas numera dock försäkringsläkare.

I Dalarna har landstinget en policy i anmälningsärenden. Börje Lind anser att den i huvudsak är bra, men att den skulle kunna utarbetas mera.

– För de flesta är det inget stort trauma att bli anmäld, men för unga läkare innebär det ofta en knäck för självförtroendet. Och det är inte heller säkert att läkaren får kännedom om anmälan den rätta vägen utan i stället kanske via tidningar, säger Börje Lind. I sådana fall kan förtroendeläkarna fungera som ett stöd. •